

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 24. januarija 1855.

List 7.

Gospodarske skušnje.

Kako naj se z nakladom cepi, da se drevesca bolj gotovo primejo?

Skušal sem z nakladom tako cepiti, da bi se drevesca rade in bolj gotovo prijele. Tako-le sem ravnal, in prav dobro se mi je obnesla skušnja:

Spomladi, preden začne muzga (sok) tēči, se pokoplejo drevesca namreč take debelosti, kakor so gosje peresa, ki so naj pripraviše za tako cepljenje, in se pocepijo. Potem se znajo prav na gosto pa rahlo v toplo klet (kelder) nastaviti, in z drobnim peskom ali sipo naj se osujejo tako, da se skrijejo vse koreninice. Za tem naj se z vodo poškropijo tako, da se dobro namočijo. Zdaj pa naj se pustijo toliko časa na miru, da se primejo. Vse poženejo in že okoli konca mesca majnika so ugodne, da se vsadijo. — Dvakrat sem to skusil in obákrat s poskušnjo prav zadovoljen bil, posebno pa preteklo leto, ko sem jih na to vižo 432 pocepil in posadil; zrastle so skor 3 čevlje dolge. Le škoda, da mi jih je zajic zlo poščipal! Ta žival že zde, ko je snega še celó malo, toliko škodo dela, — kaj bo še le, ko bi ga več padlo! Res! ta snedež dela po sadnih zasadistihi škodo, kakor da bi patent imel za to. Zraven zajca pa imamo sadjorejci še drugo nadlogo v človeški podobi, — to so tatje, ki kradejo mlado drevje. V sami naši fari je lani blizo 800 drevesic pokradenih bilo. Pa nikoli nismo mogli nobenega zaslediti ali zvediti: kam se nosi in kje se prodaja pokradeno blago? kdo so tisti tatinski pomagači, da kupujejo od tacihi drevesa, ker vejo, da je ukradeno blago? To sadjorejcem silno kalí veselje in zadržuje napredek sadstva. Saj bi tudi živinorejec ob veselje prišel, če bi se mu leto za letom kradle teleta ali prasci!

Fr. Bizjak.

Svēt in svēt za češplje (slive).

Da je češplja vredna, da jo gospodarji zasajajo, kjer koli je mogoče, je gotovo. Pa še je veliko prostora, kjer češpljo preredko vidimo — in to je ob krajih potokov in bajerjev, ker na tacihi mestih češplje kaj rade rastejo. Namesto da imamo drugo drevje na tacihi krajih, ki nam nič dobička ne donaša, zakaj raji ne sadimo češpelj?

(W. d. L. F. u. H.)

Tudi gosence imajo svojega zagovornika.

Če bi čisto vse gosence pokončali — pravi gosp. Thon v svojem „napeljevanji k sadjoreji“ — bi namesto več, le še manj sadja pridelali. V nekem kraju — pripoveduje — so do zadnje obrali vse gosence in sadja so manj pridelali. Zakaj to? — pravi pisatelj — je lahko razumeti. Če ima drevo preveč cvetja in popkov, ne more vsega zoriti; v tacihi okoljshinah opravljajo gosence to opravilo, da preobilni cvet in perje oberejo, — pa se vé da jih ne smé veliko biti. — Reči moramo, da je ta misel vendar enmalo pre-drobna!

(Fr. Bl.)

Gospodarska novica.

Nov kitajski krompir.

Iz Kitajskega (Kine) so pripeljali lani neki sad, ki se imenuje kitajski Yam, kitajski krompir (chinesische Yamswurzel, dioscorea batatas), od kterega pravijo, da je silo rodoviten in po okusu še bolji kakor krompir. Če smo iz ptujega (iz Amerike) dobili krompir pred kakimi 80 leti, zakaj bi ne bilo mogoče tudi iz ptujega (iz Azije) dobiti krompirju enaki sad? In gotovo bi že bili zadovoljni, ako bi le tako dober bil, kakor je krompir, če tudi ne bolji. Toda skušnje poslednjih let, kar se je napovedovalo že več namestnikov krompirja, pa vsi skupaj niso nič veljali, če so tudi dragi bili, so nas napravile popolnoma neverne Tomaže, in verjeli bomo slavo Yama, kadar ga bomo vidili in pokusili. Na Francozskem so ga lani več nakupili in ga bojo skusili. Od tam bomo že zvedili potem resnico. Kdor ga pa pred želi, ga lahko dobi iz Erfurta od bratov Villain, ki kupčujeta z vertnarskim blagom (Gebrüder Villain, Handelsgärtner in Erfurt). 10 teh kitajskih krompirjev velja 8 tolarjev, 1 krompir 30 grošev.

Kaj naj bi jedli?

Ne le ob hudih letinah, temuč tudi takrat, kadar je vsega dosti, naj bi gospodar in gospodinja prevdarjala: kaj bota kuhala za se in za svojo družino. In če ima gospodar ali mojster delavce, pa jim, kadar mu tožijo: „gospod, kako čemo živeti od tega plačila (lona)?“ ne more nobenega družega odgovora dati, kakor: „glejte, kako bote izhajali!“ je to pač žalostno. Ob časih potrebe naj se vsaki krajcar tako obrača, da se oberne za to, kar več zda.

Pa kdo nam bo odgovoril na vprašanje: kaj naj bi jedli? Kuhinske bukve gotovo ne, zakaj v teh se le bere, kako naj se kuha, da so jedila prijetniše ustam, in kako naj se krompir na 50 viž za mizo napravi.

Vprašanje pa je še: ali je bolje krompir si kuhati ali kaj drugega?

Na to vprašanje nam bo morebiti odgovorila teržna cena? Tudi ne — zakaj cena, po kateri se ta in uni živž kupuje, se ne vjema vselej s tečnostjo njegovo. Marsiktera stvar je draga, pa vendar veliko manj zda, manj tekne, kakor druga, ki je bolj po ceni. Ali to je ravno, česar ljudje večidel ne vejo in tedaj tudi ne porajajo. Večidel je misel pri ljudéh, da le to dobro redi, kar človeku zlo želodec nabaše, — al to je napačna misel. Redivna moč kakošne hrane ni iskati v velikem kupu, ampak v tem: iz kakošnih drobcov obstoji: ali so takošni, da se dela iz njih meso itd. v našem trupu ali ne. Zakaj le iz tega izvira naša moč, da to, kar se po življenji podela in pogubi, se spet po živž nadomestuje.

Znano je, da človek zamore več kruha snesti kakor mesa, več krompirja kakor kruha itd. Učeni možje so preiskovali natanko obstojne dele teh stvari, in so zvedili, da naj več redivnih drobcov je v mesu, manj v kruhu, še manj v krompirji. Pa še dalje so to reč gnali in nam